

SIMON
ROZENDAAL

Vrijdenkers, zelfdenkers, dwarsdenkers

Jongen, is dat nou echt waar?' Ik oefende thuis, naast de kolenkachel, een spreekbeurt over Darwin voor de derde klas hbs-b. Mijn gereformeerde vader hoorde aan dat de mens van de aap afstamt en was niet eens erg verbaasd. Achteraf denk ik dat dit zijn 'verlichting' bekroonde.

Volgens de Britse historicus Jonathan Israel is Nederland niet alleen het land waar de eerste revolutie in de westerse wereld ontstond (tegen de Spaanse koning), maar waar eerder dan in Frankrijk en Engeland de Verlichting ontloek. Spinoza (1632-1677) schreef al dat bijbelse wonderen 'puur natuurlijke gebeurtenissen waren die ons alleen maar bovennatuurlijk voorkomen doordat we hun natuurlijke oorzaken niet kennen'.

Het wemelde hier van de originele geesten die stelden dat je die duizenden jaren oude 'heilige' geschriften niet letterlijk moest nemen: Lodewijk Meyer, de gebroeders Koerbagh, Bernard Mandeville, Franciscus van den Enden. De Franse vrijdenkers Descartes en Pierre Bayle konden hier rustig ademen. Natuurlijk wist mijn vader dat allemaal niet – hij was groenteboer en had niet eens de lagere school afgemaakt – en ik evenmin tot ik Jonathan Israel ontdekte, maar de Nederlandse atmosfeer is klaarblijkelijk uniek: 78 procent stikstof, 21 procent zuurstof, 100 procent vrijdenkstof.

Erasmus bespote in 1509 – aan het eind van de donkere Middeleeuwen! – alles en iedereen in *Lof der Zotheid*: de kerk, leraren, koningen. Het is niet toevallig dat de nieuwe biografie van Erasmus (ben halverwege, goed boek) *Dwarsdenker* heet.

Ook Karel van het Reve (1921-1999) ademde die lucht in. Hij was geheersenspoeld door het communisme ('het geloof der kameraden') tot hij – al als tiener – ontdekte: 'Je wordt gedwongen dingen voor waar te houden of althans openlijk voor waar te verklaren waarvan je weet dat ze niet waar zijn.' Het is niet toevallig dat de nieuwe biografie van Van het Reve (in één adem uitgelezen) *De zelfdenker* heet.

Dit land is van oudsher een land van vrijdenkers, zelfdenkers en dwarsdenkers.

Des te navranter is de huidige orthodoxie in de groene kerk. Wie in Nederland twijfel uitspreekt over het dogma dat de opwarming uitsluitend door onszelf wordt veroorzaakt en de mensheid gedoemd is, heet al snel 'klimaatscepticus' of 'wetenschapsontkenner'. Iedereen van een zekere leeftijd kan zien dat het beter met onze natuur gaat dan vroeger, maar dat uitspreken bestempelt je tot 'stikstofontkenner'.

Greenpeace heeft radiospotjes: 'We willen geen klimaatontkenner in het Torentje.' Kom op, er zijn tig redenen waarom het niet verstandig is dat Geert Wilders premier wordt (zoals: hoe moet deze rare man ons land tegenwoordigen?) maar dat hij twijfels heeft bij een beleid dat 28 miljard wil uitgeven om de temperatuur met 0,000036 graden te verlagen, hoort daar niet bij.

Terwijl de sfeer in dit land eeuwenlang tolerant was, is het bij sommige onderwerpen (klimaat, ras, kolonialisme, sekse) conformistisch en bedompt – tezamen: woke. Je mag niet van de gebaande paden afwijken, vrijdenken is verdacht. Iemand als Ronald Plasterk zou je vandaag de dag een dwarsdenker kunnen noemen, maar bij de kranten van weldenkend Nederland wordt hij verketterd. 'Eigenzinnig' schreef *de Volkskrant* (waar hij ruim twintig jaar geleden een goede columnist was) in een portret en dat was niet positief bedoeld.

Het is soms net de Middeleeuwen, inclusief inquisitie. 'Gij ontkent de Heilige Drie-Eenheid?' Iedereen die in een krant of weekblad twijfels uitspreekt over de heilig verklaarde rapporten van het IPCC wordt op de website *Klimaatverandering* door heuse schriftgeleerden in de ban gedaan. 'Gij ketter, jij zijt een ontkenner!'

Ach, schelden doet geen pijn, zou men kunnen zeggen, ware het niet dat het leidt tot buitensluiting (cancellen). Er zijn in Nederland allerlei deskundigen op het gebied van klimaat en de energietransitie die nooit worden uitgenodigd bij toonaangevende tv-programma's zoals *Buitenhof*, omdat ze in de adressenboekjes van de redacties staan onder de 'O' van ontkenner.

Daardoor worden de meningsvorming, het open debat en dus de democratie in het vrijzinnige en zelfdenkende Nederland ernstig geschaad.

EW

Terwijl de sfeer in dit land altijd tolerant was, heerst in de groene kerk een kille orthodoxie